

## **Posudek vedoucí diplomové práce Víta Marušáka „Možnosti poezie ve škole na příkladu básnického díla Jana Skácela“**

(Ústav české literatury a komparatistiky, FF UK, Učitelství českého jazyka a literatury pro střední školy)

### **Cíl práce, její účel a směřování**

Vít Marušák si jako téma své diplomové práce zvolil otázky výuky poezie, přičemž svůj přístup se rozhodl demonstrovat na básnickém díle Jana Skácela. Obojí představuje výzvu, a to nejen pro výuku literatury: jde tu jak o přístup k poezii, o možnosti čtení básně ve škole, tak o aktualizace, nové pohledy a interpretace díla Jana Skácela. Posudek z pozice vedoucí koncipuji i jako možnost vedení návazného dialogu nad textem diplomové práce, jejíž téma i cíle považuji za zásadní.

Strukturu práce lze pojímat z hlediska čtyř částí: první část, která má tvořit základní teoretický rámec, je založena na vybraných otázkách z teoretických konceptů Miroslava Červenky a Jonathana Cullera. Jedná se zejména o problém fikčnosti v lyrice, konstituování subjektu díla v teorii Miroslava Červenky, o rituálnost, rytmus a apostrofičnost lyrice v pojetí Jonathana Cullera. Za inspirativní propojení konceptů považuji úvahu o různé roli fikčnosti v lyrice u obou teoretiků. Zároveň je nabídnuta zajímavá otázka o tom, zda a do jaké míry lze Skácelovu poezii nahlížet z hlediska apostrofy a apostrofičnosti. Ačkoli se zdá, že komunikační situace ve Skácelových textech je jiná a apostrofa není tak výrazným prvkem jeho poetiky, lze přesto uvažovat o skryté dialogičnosti Skácelových veršů.

Tato východiska jsou doplněna o čtení prací oborově didaktických (z pera Ladislavy Lederbuchové, Vladimíra Nezkusila, Ondřeje Hníka a v neposlední řadě Zdeňka Kožmína). Diplomant cítil potřebu vyrovnat se i s těmito převážně didakticky založenými texty, avšak myslím, že v kontextu celé práce se ukázalo, že tyto přístupy jsou pro něj spíše svazující. Výjimkou je práce Zdeňka Kožmína, která diplomantovi byla zřejmě jednou z největších inspirací.

Následné části práce jsou pak zaměřeny na výběr básnických textů pro výukovou praxi z díla Jana Skácela a nabízí určité „interpretačně didaktické“ sondy. V těchto sondách se Vít Marušák zaměřil na utváření prostoru ve Skácelových prvních třech sbírkách, dále na motiviku smutku a *Smuténku*, poté na vybraná čtyřverší, celek uzavírá analýzou sbírky *Kdo pije potmě víno*, koncentrovanou na pojetí času a časovosti.

## **Metodologie a práce s odbornou literaturou**

Základ metodologie tvoří jednak obeznámenost s vybranými teoretickými koncepty, následně úvahy o jejich aplikovatelnosti do výukového kontextu. V interpretačně-didaktických sondách, tedy pro čtení poezie perspektivou školního vyučování jsou pak využívány různorodé metody interpretačního dialogu, metody tvořivé dramatiky nebo tematizující jiné druhy umění (např. vztah hudby a literatury, vnímání zhudebněné básně aj.).

Z textu diplomové práce je zřejmé, že diplomant se obeznámil se základní odbornou literaturou k problematice. Z reflexe odborné literatury však vyplývá určité napětí mezi literaturou oborovou a oborově didaktickou. Jako příklad lze uvést kontrast mezi úvahou o vztahu mezi koncepty Červenky a Cullera a o jejich možné aplikaci do vzdělávacího kontextu a didaktickými pracemi, které podle mého názoru pro celek této práce představují spíše metodologický problém. Například v návaznosti na práci Vladimíra Nezkusila diplomant do určité míry následuje problematiku ztotožnění autorského záměru se sémantickým gestem a nerozlišování mezi významem a smyslem. „Text je tedy vnímán především jako dění smyslu, které bychom měli odhalit a popsat. Snažíme se odhalit autorský záměr díla ve formě sémantického gesta. Do popředí vystupují logické operace indukce, dedukce a syntézy. Práce s texty je vedena učitelem, který ale nesmí žáky žádným způsobem manipulovat v jejich výkladech. Naopak se snaží poskytnout žákům svobodu při racionálním ohledávání smyslu básně. Velkou pozornost je třeba věnovat kontextům, do kterých se text vřazuje, a využívat jich k hlubšímu pronikání do významového dění textu“ (s. 27). Pokud by to bylo tak, jak je převzato z výše citované práce, byl by smysl textu něco předem hotového (co ve škole odhalujeme), což popírá některé z tezí této práce o lyrické poezii a což mimo jiné dokládají i mnohá aktualizovaná čtení Skácelovy poezie. Konkrétní interpretační sondy mě pak vedou ještě k otázce, zda v jednotlivých čteních neakcentovat kromě vztahu čtenářského subjektu a textu, konotací, významy a možnosti významů, které jednotlivé verše umožňují. Jednak je to cesta k celkovému smyslu a jeho argumentaci, jednak je to klíčová dovednost ve výuce literatury využitelná i mimo vnímání lyriky.

Další oblast k úvaze pak představuje postavení lyriky a literárních druhů, Vít Marušák zmiňuje, že by se chtěl snažit o „rehabilitaci lyriky ve škole“. V návaznosti na Kožmína píše: „Lyrické vnímání světa je stejně tak přirozené, jako vnímání narativní, odhaluje a pojmenovává místa a hodnoty bytí, které jsou jinak jen velmi těžko vyslovitelné“ (s. 24). Není ale lyrické vnímání přítomno i ve vnímání narativu? Když bychom přistoupili na Kožmínovu obhajobu lyriky, není pak funkčnější vidět lyriku v obecnějších dimenzích a neomezovat se na oddělování literárních druhů?

## **Styl a prezentace**

Text práce je psán čtivě a se snahou o metaforický jazyk, to je nejvíce patrné, když jsou používány hudební metafory pro čtení poezie („struny“, „zaslechneme“ apod.). Na textu je také vidět, že diplomant si uvědomuje svoji subjektivitu a pozici, ze které svůj text píše.

V každém případě text práce představuje koherentní celek, který dokazuje, že se diplomant umí vyrovnat svébytným způsobem s tématem, které si vytyčil.

## **Celková koherence a akademická disciplinovanost**

Tato diplomová práce nás neustále staví před otázku, jak koncipovat tento nebo obdobný typ interpretačně-didaktických sond a jestli máme v rámci didaktiky spíše rezignovat na nová čtení, zde na nové čtení Skácela. (Ale i v rámci didaktické orientace je současně předkládán určitý způsob rozumění zvolené poetice.) Tyto znepokojující otázky však jen potvrzují kvality práce jako celku.

Diplomovou práci tedy doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **výborně**.

V Praze 27. 8. 2022

Mgr. Andrea Králíková, Ph.D.